

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

İzник'in Engelli Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi*

Sena UZ^{a**}, Didar SARI ÇALLI^b

^a Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Sakarya, Türkiye, E-mail: senauz@subu.edu.tr, ORCID: 0009-0000-2697-8062

^b Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Sakarya, Türkiye, E-mail: didarsari@subu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5517-2924

Öz

Çalışma, engelli bireylerin turizm faaliyetlerine erişimini ve katılımını kolaylaştırmak için yapılabilecek iyileştirmeleri ve uygulamaları irdelemektedir. İzник; tarihi, kültürel ve doğal güzellikleriyle dikkat çeken bir destinasyon olarak öne çıkmaktadır. Engelli bireylerin de bu zenginliklerden faydalanabilmesi için erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik sorunlarının üstesinden gelinmesi bir gerekliliktir. Bu çalışmada İzник'in engelli turizmi potansiyelini değerlendirebilmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden gözlem ve görüşme tekniğinden faydalanılmıştır. Araştırmanın sonucu, İzник'teki engelli turizmi potansiyelinin geliştirilmesi için farkındalık oluşturma ve teşviklerin önemini vurgulamaktadır. Engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılımlarını kolaylaştırmak için gerekli iyileştirmelerin yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Turizm faaliyetlerine katılımları artırmak için ise kamu ve özel sektör iş birliğiyle yapılabilecek çeşitli teşvik ve düzenlemelerin yapılması önerilmektedir. Önerilen iyileştirmeler ve uygulamalar sayesinde engelli bireylerin İzник'te daha rahat seyahat edebilmeleri ve destinasyonun sunduğu deneyimlerden tam olarak faydalanabilmeleri sağlanabilecektir. Bu bağlamda çalışma, engelli turizmi konusunda farkındalığı artırmak ve İzник'in bu alandaki potansiyelini ortaya koymak açısından önem teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engelli Turizmi, Engellilik, Erişilebilirlik, İzник.

Evaluation of Iznik's Potential for Accessible Tourism

Abstract

This study examines the improvements and implementations that can be made to facilitate the access and participation of disabled individuals in tourism activities. Iznik stands out as a destination that draws attention with its historical, cultural and natural beauty. However, overcoming accessibility and transportation issues is a necessity for disabled individuals to benefit from these riches. In order to evaluate Iznik's potential for disabled tourism, this study employs qualitative research methods, including observation and interview techniques. The results of the study emphasize the importance of raising awareness and providing incentives to develop Iznik's disabled tourism potential. It is concluded that the necessary improvements must be made to facilitate the participation of disabled individuals in tourism activities. In order to increase their participation in tourism activities, various incentives and regulations can be implemented through public-private sector cooperation. Thanks to the proposed improvements and implementations, disabled individuals will be able to travel more comfortably in Iznik and fully benefit from the experiences offered by the destination. In this context, the study is of importance in raising awareness of disabled tourism and revealing Iznik's potential in this field.

Keywords: Keywords: Accessible Tourism, Disability, Accessibility, Iznik.

JEL CODE: L83, Z31

Makalenin Geçmişi:

Gönderim Tarihi : 19.04.2024

Birinci Düzeltme : 26.06.2024

İkinci Düzeltme : 08.09.2024

Kabul : 03.09.2024

Makale Türü : Araştırma Makalesi

Uz, S. & Sarı Çallı, D. (2024). İzник'in Engelli Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi, Turizm Akademik Dergisi, 11 (2), 203-217

* Bu çalışma için Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi 07/09/2023 tarih E-26428519-050.99-96224 sayılı "Etik Kurul Onayı" alınmıştır.

** Sorumlu yazar e-posta: senauz@subu.edu.tr

GİRİŞ

Turizm hızla büyüyen ve gelişen bir endüstri konumundadır. Teknolojinin de gelişmesiyle beraber seyahat faaliyetlerine katılım kolaylaşmaktadır. Turizmin devamlılığı için ise erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik önem arz etmektedir. Dünya nüfusunun önemli bir kesimini oluşturan engelli bireyler içinse erişilebilirlik yaşamlarını kolay bir şekilde devam ettirebilmeleri için önemli bir unsur olmasının yanı sıra, engelli turizminin gerçekleştirilebilmesi için bir zorunluluktur. Engelli bireylere verilen turizm hizmetlerinde gelişmelerin ve iyileştirmelerin olması turizm gelirlerine ekonomik olarak katkı sağlamakla beraber bu alanda farkındalığın oluşmasına da fayda sağlayacak niteliktedir (Ankaya & Aslan, 2020). Sosyal yaşantılarında çeşitli zorluklarla karşılaşan engelli bireylerin toplum içerisine dâhil olabilmeleri için turizm önemli bir aracı niteliğindedir. Bu bağlamda engelli turizmi, turizmin sosyal faydalarının gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır. Engelli bireylerin seyahat faaliyetlerinde yer alabilmeleri için erişilebilirlik göz önünde bulundurularak teknolojinin de yardımıyla bağımsız hareket edebilmelerine katkıda bulunacak uygulamaların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu açıdan mobil uygulamalar, konumlandırma sistemleri ve artırılmış gerçeklik gibi uygulamalar aracılığıyla da olumsuz durumların ortadan kaldırılabilmesi vurgulanmaktadır (Ercan, 2019).

Engelli bireyler günlük yaşamlarında diğer bireylerden daha çok ve türde sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Söz konusu sorunlar birbirleriyle ilişkilidir. İstihdama dâhil olamayan ve maddi olanaklardan yoksun engelli bireyler gıda, barınma ve eğitim gibi hayatın her alanına ait temel gereksinimlerden faydalanamama gibi olumsuzluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bir sorun diğer bir sorunu beraberinde getirmekte ve bu durum döngü halini almaktadır (Erten & Aktel, 2020). Ekonomik özgürlüğünü elde edebileceği çalışma koşullarının sağlandığı engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılımları da yükselecektir. Bu yüzden engelli bireylerin gerek çalışan gerek turist olarak yaşamın her alanında aktif olarak yer alabilmeleri için ulaşılabilirlik ve erişilebilirlik en temel gereksinimdir. Bir mekânda rahatça hareket edebilmeleri ve her türlü kaynağa erişim sağlayabilmeleri hayatlarını kolaylaştıran bir etkiye sahiptir. Bu açıdan erişilebilirliğin turizm endüstrisinde en iyi şekilde uygulanması engelli bireylerin hayatına katkı sağlamaktadır.

Turizm endüstrisinde erişilebilirlikte yaşanan sorunlar engelli bireylerin satın alma kararlarına etki etmektedir. Ulaştırma, konaklama ve iletişime ilişkin sorunlar seyahat etmelerini zorlaştırmaktadır. Turizm faaliyetlerine katılımlarını kısıtlayan unsurlar üç grupta incelenmektedir. Bunlar çevresel, iletişim ve

içsel faktörler olarak ele alınmaktadır. Bu yüzden engelli bireylerin seyahat motivasyonu elde edebilmeleri için mevcut olumsuz durumlara yoğunlaşılması ve sorunlara çözüm bulunması önemlidir (Oduncuoğlu & Efendi, 2020). Turistik destinasyonların engelli bireylerin taleplerini ne ölçüde karşılayabileceğinin tespiti için yapılması; müze, cami gibi çeşitli destinasyonların erişilebilirliğinin değerlendirilmesi, destinasyon yönetim örgütlerinin sürece dahil olması eksikliklerin giderilmesinde ve farkındalığın oluşturulmasında gerekli adımlardır. Engelli bireylerin seyahatlerini kolaylaştırmak için iyileştirmelerin destinasyon bazında ele alınması önemlidir. Destinasyonlarda yapılacak nitelikli iyileştirmeler engelli turistlerin turizm faaliyetlerine kolay bir şekilde katılım sağlayabilmeleri, sosyalleşmeleri ve iletişim kurabilmelerine katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada ise kültür turizmi için önemli destinasyonlardan olan İznik'in engelli turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Engelli turistlerin, turizm faaliyetlerine katılabilmeleri için neler yapılması gerektiği, eksikliklerin neler olduğu ve turistik destinasyonların engelli bireylerin taleplerini hangi yönlerde karşılayabildiği hakkında tespitlerin yapılması hedeflenmiştir. Müze, cami, imaret gibi destinasyonların gözlem sahası içerisinde yer alması ve erişilebilirlik kriterlerinin yetkili kurumlarca standartlaştırılmış olması araştırmanın ölçülebilir özelliklerindedir. Araştırma, engelli bireylerin yaşamsal aktivitelerine katkı sağlayacak doğrultudadır. Eksikliklerin giderilmesi ve sorunların çözülmesi konusunda çıktılarının sunulması engelli turistlerin faaliyetlere katılımı açısından bilgiler sunmaya yöneliktir. Turistik destinasyonların engelli bireyler açısından uygun ve erişilebilir olması için araştırmaların yapılması pozitif değere katkı sağlayacak niteliktedir. Destinasyonların alt ve üst yapısının bu açıdan iyileştirilmesi, geliştirilmesi, olumsuzlukların giderilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan İznik'te yer alan turistik destinasyonların mimari engellerinin neler olduğunun tespiti, yolların durumunun değerlendirilmesi, ses sistemlerinin incelenmesi gibi konular hakkında araştırmaların yapılması engelli turizmde olumlu katkı sağlayacak niteliktedir. Bununla beraber farkındalık adımlarının atılmasına da fayda sağlayacak doğrultudadır. Ayrıca bu konu alanyazında görece sınırlı düzeyde olan engelli turizmde ve İznik kapsamındaki yazına katkı sağlayacak niteliktedir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İznik'in Tarihi ve Kültürel Dokusu

Türkiye'nin Güney Marmara bölgesinde yer alan ve tarihi bir yerleşim yeri olan İznik, Türk kültürü ve tarihi için büyük bir öneme sahiptir. Doğal güzelliklere ve zengin ekolojik değerlere sahip olan Bursa iline bağlı İznik ilçesi, coğrafi konumunun çekiciliğinden

kaynaklı olarak tarih boyunca yoğun yerleşim akımına uğramış olmakla beraber birçok imparatorluğa da başkentlik yapmıştır (Şen & Altuntaş, 2016). Anadolu Selçuklu döneminde Kutalmışoğlu Süleyman Şah tarafından devletin başkenti haline gelen İznik, Roma İmparatorluğu döneminde ise birinci Konsülün toplandığı yer olması sebebiyle tarih ve din açısından önemli bir konuma sahiptir. Kültürel değerler bakımından ise Prehistorik döneme ait Çakırca Höyüğü, Helenistik döneme ait Berber Kaya Mezar Odası ve Roma dönemine ait Roma Tiyatrosu, obelisk ve surlar örnek verilebilmektedir. Buna ek olarak Bizans dönemine ait Böcek Ayazması ve Koimesis Kilisesi gibi eserleri barındırmaktadır (Usta, 2005). Osmanlı dönemi yapılarında Ayasofya (Orhan) Cami, Hacı Özbek Cami, Şeyh Kudbeddin Cami ve Türbesi, Yeşil Cami, Süleyman Paşa Medresesi, II. Murat Hamamı ve Nilüfer Hatun İmareti gibi kültürel değerler bulunmaktadır. Tarihi süreçte Hristiyanlık dini için stratejik bir önemi olan İznik inanç unsurunun yanı sıra kültür, sanat, ticaret merkezi haline gelmesiyle de önemli bir konuma sahiptir.

Türklerin fethiyle İznik adını alan kentin, zamanında hem dönemin ünlü alimlerine ev sahipliği yapmış olduğu hem de Osmanlı mimarisi açısından ilklere şahitlik ettiği bilinmektedir. Buna örnek olarak cami, medrese ve imaret yapıları verilebilmektedir (Uysal, 2018). Bu bakımdan tarihin ilk çağlarından bugüne farklı dönemlerde yaşamış olan uygarlıkların kültürleri İznik'te yansıma bulmuştur. Kentte birçok arkeolojik değer ve anıtsal yapıların bulunması sebebiyle İznik kültür ve inanç turizmi açısından önemli bir konuma sahiptir. Tarihi süreç içerisinde dönemlere ait bilgileri sunan kent; yapıları ve kalıntılarıyla geçmişi anlamaya ve sosyal gelişime katkı sağlamaktadır. Kültürel miras alanı niteliği taşıyan İznik farklı kültür öğeleri, arkeolojik peyzaj özellikleri ve tarihi değerleriyle ön plana çıkmaktadır. Böylelikle turizme de kaynaklık eden bu değerlerin korunup sürdürülebilirliğinin sağlanması önem arz etmektedir (Kapuci & Cengiz, 2023).

1331 yılında Osmanlı topraklarına katılan kültür, eğitim ve ticaret merkezi olan İznik 15. ve 16. yüzyıllarında ise sanat merkezi haline gelmiştir. Dünya kültür ve tarihi için önemli olan çini ve seramiklerin üretimi başlamıştır. Farklı uygarlıklara ev sahipliği yapan İznik kentsel dokusu ve özgünlüğüyle çok katmanlı bir kent yapısı barındırmaktadır. Bu uygarlıkların ortaya koymuş olduğu anıtsal niteliğe sahip yapıları bir arada sunan yerleşim yerlerinden biridir. Mekân, zaman ve tarihin iç içe geçtiği İznik bugün mekânlar bütünü olarak da görülmektedir (Erdoğan & Göker, 2019).

Engellilik

Engellilik kavramı, doğuştan veya sonradan oluşan bir rahatsızlık, bireyin kendi kendine yapması gereken

bedensel veya zihinsel faaliyetleri yerine getirmede yaşamış olduğu kısıtlılık olarak açıklanabilmektedir (Zengin & Eryılmaz, 2013). Engel veya engellilik kavramlarının tanımları ve kapsamı engele karşı bakış açısını ifade etmesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Engellilik hak ve hizmet boyutunu ortaya çıkarmakla beraber yapılacak olan uygulamaları da kapsamaktadır. Engelli kavramına dair tanımların oldukça çeşitli olduğu bilinmekle birlikte tanımlar ülkeden ülkeye de değişiklik gösterebilmektedir.

Geçmişten bugüne bakıldığında engelli bireyler yaşamları süresince çeşitli problemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu problemler yaklaşımların yanlış olması, bilgi eksiklikleri, olumsuz davranışlar sergilenmesi ve fiziksel çevre koşullarının yetersiz olması olarak sıralanabilmektedir. İkinci dünya savaşından sonra insan haklarıyla ilgili gelişmelerin olması toplumların engellilere karşı bakışı açısını farklılaştırmıştır. Böylelikle engelli bireylere karşı daha duyarlı bir yaklaşım sergilenmeye başlanmış ve yaşam içerisinde uyumlarını sağlayabilmek için eşitlik ile ilgili politikalar geliştirilmiştir (Özeren, 2019). Çağdaş toplum ve sosyal devlet anlayışında her bireyin eşit şartlarda her hizmetten faydalanma gereği ön planda tutulmaktadır. Özellikle engelli bireylerin sağlıklı insanlarla aynı koşullarda yaşayabilmelerine yönelik yasal düzenlemelerin yapılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda engelli bireylerin karşılaştıkları sorunları ortadan kaldırmak amacıyla gelişmiş ülkelerde birçok yasal düzenlemeler yapılmıştır (Eryılmaz, 2010).

Engelli bireylerin yaşam koşullarına dair iyileştirmelerin yapılmasında erişilebilirlik önem arz etmektedir. Bireylerin bir mekâna ulaşabilmeleri, mekânı kullanabilmeleri, eşit olarak faydalanabilmeleri hak unsurunu beraberinde getirmektedir (Evcı & Şahin, 2013). Erişilebilirlik her varış noktasına ulaşma kolaylığı, faaliyetlerin kalitesi ve potansiyel varış noktalarının mekânsal dağılımlarıyla da bağdaştırılmaktadır. Ayrıca engelli bireylerin ulaşım sağlamak istedikleri alanlarda erişim ölçümlerinin kullanılması önemlidir (Church & Marston, 2003). Erişilebilirlik herkesin kullanabileceği ya da fayda sağlayabileceği ürün ve hizmetlerin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Kültürel ve sanatsal faaliyetlere etkin katılımı engelli bireyler çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sorunların ortadan kaldırılması erişilebilirliğin iyileştirilmesine bağlı olmaktadır (Gillovic & McIntosh, 2020). Engelli bireylerin bağımsız ve toplumun diğer üyeleri gibi eşit şekilde yaşayabilmesi için bütün hizmetlere erişim sağlaması gerekmektedir. Bu yüzden insan haklarında erişilebilirlik ön koşul olarak değerlendirilmektedir. Engelli hakları sözleşmesinde de erişilebilirlik genel bir ilke olarak düzenlenerek hak hususu göz önünde bulundurulmuş ve ayrı bir hüküm olarak desteklenmiştir.

Ayrıca uluslararası hukuk boyutu göz önüne alındığında birleşmiş milletlerde, Avrupa konseyinde, İHAM kararlarında ve Türkiye'de çeşitli uygulamalar, düzenlemeler ve mevzuat bulunmaktadır (Çağlar, 2012).

Türkiye de engellilere yönelik politikaların temel dönüşümleri 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren görülmüştür. Çerçeve kanununun çıkarılması önemli ikinci adım olarak görülürken en önemlisi BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin kabulüdür. 1998-2015 yılları içerisinde belirlenen alanlarla ilgili olumlu gelişmelerin yaşandığı ve engelli politikalarıyla ilgili ulusal programdaki taahhütlere göre gelişmeler olduğu bilinmektedir. Erişilebilirlik, istihdamın sağlanması, eğitim, sağlık ve rehabilitasyon alanlarında geçmişle kıyaslandığında iyileşmelerin olduğu ancak mevcut durum yetersiz olarak görülmektedir (Ertel & Aktel, 2016).

Engellilik türleri altı grupta incelenmektedir. Bunlar görme engelli, işitme engelli, zihinsel engelli, dil-konuşma engelli ve süregen hastalık olarak sıralanmaktadır. Bu doğrultuda engelli bireylerin toplum içerisindeki karşılaştıkları güçlükleri ortadan kaldırmak için engel türü göz önünde bulundurularak ihtiyaçların giderilmesi ve sorunların çözümüne yönelik uygulamaların geliştirilmesi önem arz etmektedir (Özata & Karip, 2017). Özellikle engelli bireylerin toplum içerisinde var olabilmelerini kolaylaştıran seyahat faaliyetlerinde erişilebilirlik uygulamalarının geliştirilmesi engelli bireylerin bilişsel, fiziksel ve duygusal olarak gelişmelerine katkı sağlayabilmektedir. Loi & Kong (2017) tarafından yapılan çalışmada görme engelli bireylerin seyahat deneyimlerine ve karşılaşılan sorunlara değinilmiştir. Görme engelli bireylerin çevresel, toplumsal ve kişisel olarak karşılaştığı zorluklar ele alınmıştır. Bu doğrultuda karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılımlarının desteklenmesi hususunda vurgulamalar yapılmıştır. Zaluska ve ark. (2022) tarafından yapılan çalışmada ise duygusal ve çoklu engellere sahip olan bireylerin seyahat deneyimlerine ilişkin görüşler yer almaktadır. Araştırmanın bulgularında karşılaşılan sorunlar arasında finansal yetersizlik ve engelli bireylere uygun cazibe merkezlerinin bulunmaması ve bilgi eksikliği vurgulanmıştır. Ayrıca turizm endüstrisi personelinin farklı engelli türlerine göre eğitilmesi de öneri bağlamında sunulmuştur.

Engelli Turizmi

Engelli bireylerin sosyal ilişkiler içerisinde kendilerine yer bulabilmeleri kültürel ve toplumsal faaliyetlerden faydalanmalarıyla mümkün olabilmekte, sosyal hayattan dışlanmaları ise hizmetlere erişmelerini zorlaştırmaktadır. Ancak geliştirilen ulusal ve uluslararası politikalar sayesinde sosyal ve kültürel alanda engelli bireyler için iyileştirmeler yapılmıştır. Teknolojinin ge-

lişmesi, sosyal hayatın hareketlilik kazanması ve toplumsal değişimler sonucunda engelli bireyler toplumla bütünleşebilme imkânı bulabilmişlerdir (Genç, 2016). Bu konuda yapılan yasal düzenlemelerin odak noktasını, insanların temel özgürlüklerden ve insan haklarından eşit olarak faydalanması oluşturmaktadır. Hak ve özgürlükler arasında engelli bireylerin diğer sağlıklı bireyler gibi seyahat etme olgusu da yer almaktadır. Bu bireylerin sorun yaşamadan turizm endüstrisinin faaliyetlerinden faydalanabilmesi için gerekli yapısal ve hizmet unsurlarının sağlanmış olması önemlidir (Bulgan, 2015). Turizm engelli bireylerin fiziksel, ruhsal ve psikolojik olarak gelişmelerine katkıda bulunan bir endüstridir. Ayrıca turizm; sosyal ilişkilerin güçlendirilmesine, empati duygusunun geliştirilmesine, ufkun genişlemesine ve kültürler arası etkileşimin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Kişisel gelişimi ve yaşam kalitesini artıran turizmle engelli bireylerin sosyal uyum düzeyleri arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Seyahat etme motivasyonlarında yaşanan olumsuz durumlar sonucunda engelli bireyler psikolojik ve duygusal yönden etkilenmektedirler. Burada seyahat etme niyeti ve kısıtlılık arasındaki ilişki önem arz etmektedir (Çizel & Çizel, 2014). Kısıtlılıkların giderilmesi seyahat etme niyetine yansımaktadır.

Engelli bireylerin memnuniyetini sağlayabilmek için hem teknik imkânların hem de personel yaklaşımlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu turist grubunun memnuniyet düzeylerini personelin samimi ya da çelişki barındıran davranışları etkileyebilmektedir. Engelli turizm pazarında yer alan personelin duyarlı, yardımsever olması önemlidir. Bu durum ise çalışan personel ve duygusal emek süreci arasındaki bağlantıyı ortaya koymaktadır (Baş & Kılıç, 2014). Engelli turizm pazarında hizmetin erişilebilir olması da gerekmektedir. Erişilebilirliğe dair olanakların değerlendirilmesi ve engelli bireylere uygunluğunun incelenmesi, erişilebilir turizme de katkı sağlamaktadır. Erişilebilirliğe karşı farkındalıkların oluşturulması engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılımında teşvik edici bir etkiye sahiptir (Göktaş & Bulgan, 2016). Engelli bireylerin perspektifinden bakıldığından da turizm endüstrisinin daha iyi planlanması, tasarlanması, erişilebilir deneyimlerin sağlanması konusunda beklentiler mevcuttur. Erişilebilirlik sayesinde tüm insanlar için turizm faaliyetlerine katılmak kolaylaşmaktadır. Erişilebilirliğin uygulanması turizm deneyiminden keyif alınmasına ve motivasyonun sağlanmasına da katkıda bulunmaktadır (Darcy & Dickson, 2009). Ayrıca erişilebilirlik engelli bireylerin sosyal refahının korunmasını sağlayarak toplum içerisinde daha aktif yer almalarına aracı olmaktadır.

Engelli bireyler için hem mimari hem de fiziki açıdan mekânların tasarımı, ulaşılabilirlik açısından

önemlidir. Bu kişilerin istedikleri destinasyona rahatça ulaşabilmelerinde şehir planlamacılarının rolü büyüktür. Şehir planlamalarında her adımın engelli bireylere uygun olarak tasarlanması gerekmektedir. Turistik destinasyonlarda Braille alfabesinin kullanılması, engellilere yönelik turların düzenlenmesi engelli dostu turizmle bağdaştırılmaktadır. Fransa'daki Bordeaux, İspanya da Malaga engelli dostu turizm destinasyonları örnek olarak verilebilmektedir. Türkiye de ise Alanya engelsiz turizme dair çalışmalar yürütmektedir (Yapıcı, 2022).

Engelli bireylerin tatil olanaklarıyla ilgili görüşlerinin alınması önemlidir. Maddi açıdan güçlük çekilmesi turizm faaliyetlerinden faydalanamamalarına sebebiyet verirken fiziki koşulların sağlanmasıyla her türlü tatilin kendilerini mutlu edeceği görüşleri bulunmaktadır. Turizm faaliyetlerine katılımı kısıtlayan baş etken olarak ekonomik faktörler görülürken devamında bireylerin fiziksel olarak bağımsız hareket edememeleri, uygun konaklama işletmesi bulamamaları, teknolojiye ve ulaşımda yetersizlikler gibi durumlar sıralanabilmektedir (Akıncı & Sönmez, 2015). Bu yüzden engelli bireylerin istek ve taleplerinin karşılanabilmesi için destinasyon yönetim örgütlerinin ortak hareket etmesi önemlidir. Donanımların güçlendirilerek erişilebilirlik hakkında çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir. Engellilere dair aktif olarak çalışma yürüten sivil toplum kuruluşlarının bilgilendirici rolü üstlenerek kapasite güçlendirmeleri önemlidir. Ayrıca destinasyonların iyi planlamalar yaparak sunacağı faaliyetleri öncesinde test etmesi de sunulan hizmetin kalitesini artıracak bir etkidir.

Engelli bireylerin turizm faaliyetlerine aktif olarak katılabilmelerine katkı sağlayan önemli olgulardan biri de iletişimdir. İletişim engelli bireylerin günlük yaşamlarını kolaylıkla sürdürebilmeleri ve sosyal etkileşimde bulunabilmeleri için kritik bir rol oynamaktadır. Bu doğrultuda etkili iletişim becerilerinin kazandırılması yaşam kalitesini artıran önemli etkenlerden biri olarak görülmektedir. İletişim sorunlarının sebep olabileceği sosyal ve psikolojik sorunları ortadan kaldırmak için bilgilendirici seminer ve konferansların düzenlenmesi gerekmektedir (Bakara ve ark., 2016).

Engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılımını engelleyen faktörler bulunmaktadır. Bunlar iç ve dış faktörler olarak ikiye ayrılmaktadır. İç faktörlerde bireysel ve ekonomik etmenler bulunurken dış faktörlerde çevresel olanlar ve iletişim yer almaktadır. Bu etmenlerin içeriğinde ise çalışanların tutumu, seyahat etmeyi uygun görme, mimari, finansal güç, güvenlik gibi olgular yer almaktadır (McKercher ve ark., 2003).

Engelli bireylerin turizmin olanaklarından faydalanabilmeleri için dikkat edilmesi gereken hususlar bulunmaktadır. Bunlar; işletmelerin kapı ve koridor ölçülerinin tekerlekli sandalye kullanan bireyler için

uygun olması, giriş ve çıkışlarda rampaların, asansörlerin bulundurulması, alarm ve güvenlik sistemlerinin işleme ve görme engelli bireylere göre yapılması, turizm hizmetlerin de erişilebilirlik için alt ve üst yapının oluşturularak çalışan personelin gerekli eğitimleri alması, engelli aracı için park yerlerinin ve işaret levhalarının bulundurulması, müze ve ören yerlerinin engelli bireylere uygun şekilde tasarlanması, politikaların ve hizmetlerin geliştirilmesi olarak sıralanabilmektedir (Arıcı, 2010; Türkseven ve ark., 2022). Ayrıca iletişim araçlarının uygun seçilmesi, özel ve kamu sektörünün iş birliği içerisinde olması ve faaliyetler hakkında yapılacak reklamlara dikkat edilmesi de önemlidir (Ozturk ve ark., 2008; Yılmaz ve ark., 2020).

Engelli bireylerin seyahat faaliyetleri iki önemli aracı ile gerçekleşmektedir. Bunlar seyahat acenteleri ve tur operatörleridir. Seyahat acenteleri engellilerin özel ihtiyaçlarına göre turlar organize ederek ulaşımdan konaklamaya kadar birçok farklı işlemi gerçekleştirmektedir. Seyahat acentelerinin engelli bireyler konusunda yeterli altyapı ve birikime sahip olması önemlidir. Tur operatörleri ise bireylerin engel durumuna göre tur imkânı sağlamaktadır. Burada engelli bireylerin ihtiyaçlarına göre hizmet sunulması gerekmektedir. Planlama ve zamanlamaya dikkat edilerek sorunların çıkması engellenmelidir (Kaçmaz & Kamaz, 2015).

Değişen dünya düzeni ve teknolojinin de gelişmesiyle erişilebilir rekreasyonel turizm faaliyetlerinde iyileşme potansiyeli bulunmaktadır. Macera aktiviteleri ve tiyatro oyunlarına katılmak, tarihi alanları ve müzeleri ziyaret etmek, yeni yeteneklerin geliştirecek aktivitelerde yer almak gibi faaliyetler engelli bireylerin meşgul olmak istedikleri rekreasyonel turizm etkinlikleridir (Kastenholz ve ark., 2015). Buna ek olarak turizmin herkes için mümkün kılınması, eşit fırsatlar sunulması, bilgilerin güvenilir olması ve erişilebilirliğin sağlanması hem turizmin gelişmesine katkı sağlayacak hem de engelli bireylerin faaliyetlere katılımını kolaylaştıracaktır (Avrupa Komisyonu, 2014).

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

İznic'te yer alan turistik destinasyonların engelli turizmi potansiyeli açısından değerlendirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada, bulgulara ulaşabilmek için nitel araştırma yöntemlerinden görüşme ve gözlem tekniklerinden faydalanılmıştır. Gözlem ve görüşme teknikleri sonucu elde edilen bulgular içerik analizi ve betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. İçerik analizi bir söylemi anlamada ve yorumlamada nesnel bir yaklaşım benimsemeyi amaçlarken, betimsel analiz; içerik analizinde incelenen çalışmaların amaçları, gerekçeleri, sonuçları ve önerilerinin analizi için nitel analiz yaklaşımlarına uygun kod havuzunun oluşturul-

ması ve bu kodlara uygun temalandırma veya kategorilendirme yönteminin kullanılması, çalışmaların nitelik açısından zenginleşmesine katkı sağlamaktadır (Bilgin, 2006; Ültay ve ark., 2021). Herhangi bir ortamda ya da kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılan bir yöntem olan gözlem, herhangi bir ortamda oluşan davranışa ilişkin kapsamlı ve zamana ayrılmış bir resim elde etme imkânı sağlamaktadır. Gözlem doğal ortamda gerçekleşen davranışların gerçeği daha yakından temsil etmesi, sözel olmayan davranışa dayanması, doğrudan gözlemlenen verilerin güvenilirliği ve uzun süreli analiz imkânı sunması dolayısıyla etkileşimlerin anında kaydedilmesine olanak sağlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Bu yüzden İznik'te turistik destinasyonlarının erişilebilirliğini değerlendirmek amacıyla gözlem tekniğinden faydalanılmıştır. Görüşme ve gözleme ilişkin veri toplama süreci 12.09.2023 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların izinleri doğrultusunda görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini desteklemek amacıyla kayıtlar görüşmelerin ardından bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Yaklaşık olarak 15-20 dakika aralığında süren görüşmeler doyunluk noktasına ulaştığında sonlandırılmıştır. Nitel araştırmalarda, özellikle derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmelerinde aynı yorumların tekrarlanması veri doyunluğuna ulaşıldığını göstermektedir. Doyunluk yaklaşımı, nitel araştırmalarda veri toplama veya analiz süreçlerini sonlandırmak için bir kriter olarak kullanılmaktadır (Yağar, 2023). İznik'in başlıca turistik destinasyonları gözleme dahil edilmiştir. Belirlenen destinasyonlar veri toplama süresince gözleme tabi tutulmuş olup erişilebilirlik düzeyleri ölçülmüştür.

Çalışmanın Evren, Örneklem ve Kısıtları

Araştırmanın gözlem bölümüne ilişkin evrenini İznik merkezinin destinasyonları oluşturmaktadır.

Süleyman Paşa medresesi, Ayasofya Cami, Nilüfer Hatun İmaret, Yeşil Cami, II. Murat Hamamı Müzesi ve Çini çarşısı gezilerek engelli bireyler için uygun olup olmadığı gözlemlenmiştir. Tur planlarında yer alan tüm rotalara ulaşılabildiği için tüm evren örneklem olarak alınmıştır.

Araştırmanın görüşme bölümü dâhilinde evreni ise engellilere yönelik hizmet veren sivil toplum ve kamu kuruluşları ile turizm paydaşları oluşturmaktadır. İznik'te yer alan Engelsiz Yaşam Merkezi ile farklı departmanlarda sorumlu olan belediye çalışanları, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanı, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi sorumlularının yanı sıra turizm paydaşlarından müze çalışanı, turist rehberi ve turizm akademisyeni kolayda örnekleme yöntemiyle seçilmişlerdir. Zaman kısıtı ve mali sınırlılıklar araştırmada kolayda örnekleminin tercih edilmesini gerekli kılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden sektör temsilcilerinin sınırlı sayıda olması ise araştırmanın kısıtlarından bir diğeri olmuştur.

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Görüşme Tekniği ile İlgili Elde Edilen Bulgular

Çalışmada araştırma sorularına yönelik detaylı ve derinlemesine bilgi toplamak, gerektiğinde akışa göre gerekli değişiklikler yapmak ve görüşülen kişilerin kendisini rahatça ifade edebilmelerini sağlayabilmek amacıyla "Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Tekniği" kullanılmıştır. Bu teknik yapısı gereği araştırma konusunun daha kapsamlı bir şekilde incelenmesine olanak tanımaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Görüşme sorularına yönelik Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nden E-26428519-050.99-96224 sayılı Etik Kurul Kararı alınmış, görüşmede katılımcıların aktardıkları ses kaydına alınmış, alınan notlarla görüşme desteklenmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Katılımcılar	Çalışma Alanı	Sektör Deneyimi	İznik'te Çalışma Süresi
K1	Engelsiz Yaşam Merkezi	7	7
K2	Vakıf	11	1
K3	Belediye	4	4
K4	Rehabilitasyon Merkezi	20	17
K5	Müze	10	10
K6	Belediye	5	1
K7	Turizm Sektörü (Profesyonel Turist Rehberi)	13	-
K8	Üniversite	20	10

Etik kurul kararı, ses kaydı ve not alınması konusunda katılımcılar bilgilendirilmiş ve onayları alınmıştır.

Katılımcılara ilk olarak engelli turizmüne dair görüşleri sorulmuştur. K1; "Engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılabilmek için maddi olanaklarının bulunmadığını" vurgulamıştır. K2; "Engelli turizmi için insan gücünün gerektiğini düşünmekteyim. Özellikle ulaşımın sağlanabilmesi için insan gücü burada önemlidir." Ayrıca K2; "Engelli turizminin geliştirilmesi gerektiğini, desteklemek istediğini ve gerekli kurum ve kuruluşların destekleri alınarak maddiyat sorununun çözülmesi gerektiğini de" vurgulamıştır. K4; "Özel gereksinimli bireylerin de toplumun diğer bireyleri gibi turizm alanında faaliyetlere katılmasını çok istediğini belirterek turizm alanında yer alabilmeleri için birilerinin bir şeyler yapması gerektiğini" belirtmiştir. K5; "Öncelikle engelli turizmi yok denecek kadar az. Bizlerde birer engelli adayız. Bunu unutmadan hareket etmeliyiz. Bir iş yapılırken saha çalışması önemlidir. Engelli bir vatandaş için uygunluğu düşünülmelidir. Bu durumda denetim çok önemli. Denetimlerin yapılması gerekiyor. Empati de aynı şekilde çok önemli. Engelli bireylerin de topluma kazandırılması gerekiyor." K7; "Bu konuda dünya genelinde çok ciddi bir potansiyel var, biz farkında değiliz. Dünya genelinde çok sayıda engelli vatandaş var, Türkiye'de de çok var ama bizim gözümüze batmama nedeni, engelliler için dışarıda hayatın akışı içerisinde yeterli olanaklar ve koşullar sağlanmadığı için insanlar evde kalmayı tercih ediyorlar." K8; "Engelli bireylerin sosyal, kültürel, tarihsel mekanları özgürce ve diğer insanlar gibi eşit bir şekilde ziyaret edebilme imkânı sağlamaktadır." Genel olarak bu soru nezdinde katılımcılar engelli turizminin daha ön plana çıkarılması, maddiyat sorununun çözülmesi ve engelli vatandaşların topluma kazandırılması için teşviklerle desteklenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılımlarını ve sektörün sunduğu olanakları nasıl değerlendiriyorsunuz, sorusuna K3; "Şöyle ki bir açıdan yeterli bir açıdan yetersiz olarak görüyorum. Bir derece yeterli çünkü evden çıktılar, sosyal hayata karıştılar, turizm onların da hakkı ama daha geliştirilebilir." K4; "Özel gereksinimli bireylerle ilgili farkındalık daha yeni yeni oluşmaya başladı. Bu yüzden henüz daha bu tarz faaliyetlere katılımları kısıtlı. Sınırlı olduğu içinde olanaklar da sınırlı. Büyük oranı aslında turizm faaliyetlerine maddi durumdan katılamıyor. Maddi imkânsızlıklar katılımları belirliyor aslında. Diğer sebep ise bilmemek, farkında olmamak. Bilmedikleri ve yönlendirilmedikleri için katılım sağlamıyorlar diye düşünüyorum." K6; "Şu an için sektörün bazı bölgeleri hariç fazla bir imkân sunulduğunu düşünmüyorum. Son yıllarda engelliler için çeşitli bölümler vs. yapılıyor ama sorarsanız bence yeterli değil." K7; "Tabi ki de diğer vatandaşlar nasılsa engelli bireyler de turizm

faaliyetlerine katılmalı. Turizmin olanaklarından ve insanlara sunduğu şeylerden faydalanabilmeli diye düşünüyorum. Bu alanda turizm sektörünün sunduğu değil ama sunabileceği çok fazla olanak var esasen." K8; "Ülkemizde turizm alanlarının yoğun ve güçlü alt yapısı olan mekanlarda engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılımı olsa da genel anlamda işletme imkanlarından veya ziyaret mekanlarından yeterince faydalanamadığı kanaatindeyim. Ayrıca devletimizin engelli bireylere sunduğu imkanların her geçen gün arttığı görülmektedir." Engelli bireylere yönelik turizm faaliyetleri katılımcıların yanıtlarına göre yetersiz olarak görülmektedir. Sunulan imkanların kısıtlı olduğu ve bu alanda çalışmaların yapılabileceği görüşleri bulunmaktadır.

Engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılmalarını artırmak için ne tür uygulamalar yapılabilir sorusuna K1; "Ücretsiz geziler yapılabilir. Gittiğimiz yerlerde de çocuğu indirirken tekerlekli sandalyesini yürütürken o yolun zeminin sağlam olması gerekiyor. Gerektiği yerler de rampa olması gerekiyor." K3; "Yarışmalar düzenlenebilir. Biraz evde durmadan kaynaklanan soyutlanma mevcut hem ruhsal hem bedensel olarak bu soyutlanmayı sanatla giderebilirler diye düşünüyorum." K5; "Öncelikle derneklerin, sivil toplum kuruluşlarının, yönetimlerle bir araya gelip bu insanlara turlar düzenlemesi lazım. Turların da ona göre planlamasının yapılması gerekiyor." K6; "Görme engelliler için tabelalara özel alfabe konmalıdır. Özel kulaklıklar, özel rehberler vb. çalışmaların yapılması gerektiğini düşünüyorum." K7; "Öncelikle tekerli sandalyeli vatandaşlar için engelli asansörlerinin oluşturulması, yürüme bariyerlerinin oluşturulması, görme ve işitme engelliler için müzelerde ve ören yerlerinde onların anlatımları dinleyebileceği elektronik cihazların sağlanması gerekmektedir. Aynı zamanda kaldırımlar ve yollar onlara göre tasarlanmalıdır." K8; "Konuyla ilgili kamusal alanlarda iyileştirmeler yapılabilir, farkındalık oluşturacak rol model projeler desteklenebilir ve farklı engelli gruplarına göre projeler üretilmelidir." Engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılabilmeleri için farkındalık oluşturulması, sosyal mecraların bu alanda aktif olarak kullanılması, erişilebilirlik ölçümlerine göre uygulamaların geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

İznic'in turizm kapsamında ziyaret edilen alanlarını (müze, ören yeri, camiler, şehir turları güzergâhları vs.) erişilebilirlik açısından nasıl değerlendiriyorsunuz sorusuna K1; "Yeşil camiye bakıldığında rampa olduğunu görebilirsiniz. Birçok yerde devlet dairelerinde bu durum gözetiliyor." K3; "Daha yeni yeni erişilebilirlik uygulamaları yapılıyor ama yetersiz." K4; "İznic için değerlendirdiğimde son yeni nesil yapılan yerlerde özel gereksinimli bireyler düşünülüyor. Ama işte daha eski düzenlemelerde çok dikkat edilmediğini düşünüyorum. Yeni yapılan müzede engelli rampası gibi düzenlemeler

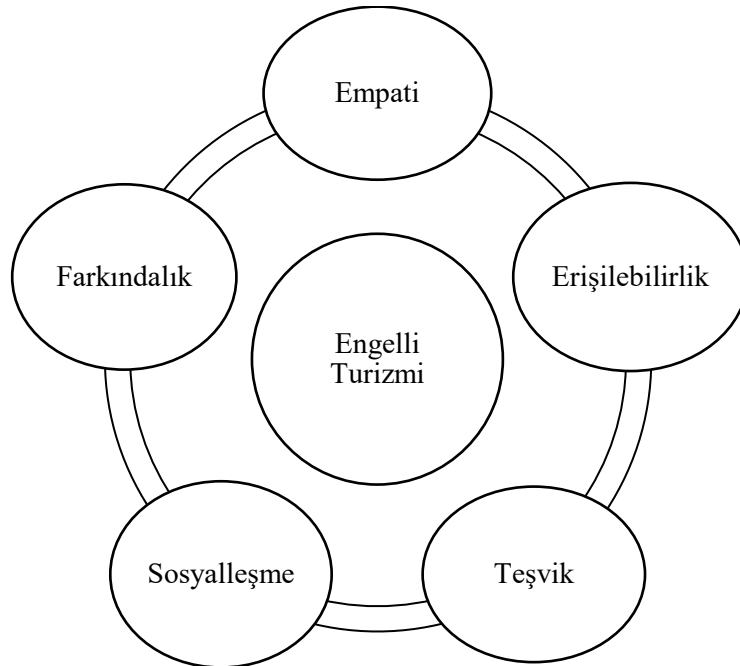
düşünülmüş.” K6; “Şu an için erişilebilirlik İznik için daha artmış durumda. Son yıllarda yapılan çevre düzenlemelerinde erişilebilirlik ön plana çıkıyor. Yeşil Cami'deki rampa örnek verilebilir fakat eksikler var. İznik'te Nilüfer Hatun imaretinde, yeni yapılan müzede engelli rampası bulunuyor ama yine de yeterli değil. Burada mesela engelli rampası var ama üst bölüme geçmek için birkaç kişi beraber çıkarmak zorunda kalabilir veya aşağıya doğru inerken sıkıntı yaşayabilir (Süleyman Paşa Medresesi).” İznik'in erişilebilirliği katılımcılar tarafından genel olarak yetersiz görülmektedir. Yeni yapılan alanlarda erişilebilirliğin gözetildiği ancak tarihi yapılarda eksikliklerin olduğu ve bu konuda iyileştirmelerin yapılabileceği vurgulanmıştır.

Engelli bireyleri turizm faaliyetlerine dâhil etmek adına kamu ve özel sektör bünyesinde geliştirilebilecek teşvikler için görüşleriniz nelerdir sorusuna ise K2; “Teşvikler açısından rehabilitasyon merkezlerinin uygulamaları bulunmakta. Sosyal hizmet kurumumuz bulunuyor. Engelli bireylerin ailelerine yardımda bulunuyor. Kamu bu konuda rehabilitasyon merkezleriyle organize olarak çalışıyor.” K4; “En önemlisi farkındalığı artırmak. Yapılacak çalışmalarla, projelerle, sosyal medyayla bu konudaki farkındalığı artırırsak, önemini vurgularsak başarılı olacağımıza inanıyorum. Böylelikle erişilebilirliğin önündeki engel kalkar.” K6; “Hem özel sektör hem de kamu sektörü bu konuda beraber bir şeyler yapabilir. Turlar düzenlenebilir. Eksik kalan yerler tamamlanabilir.” K8; “Engelli bireylerin şehirlerde daha konforlu dolaşabilmesi için yerel yönetimlerin desteklenmesi, turizm alanında faaliyetlerini sürdüren işletme sahibi ve

çalışanlarının bilinçlendirilmesi, şehir içi olarak kullanılan halk otobüslerinin sadece engelli bireylere yönelik olarak işletilmesi ve vatandaşların konuyla ilgili bilincinin artırılması.” Katılımcıların yanıtlarına göre teşvikin ve empatinin geliştirilmesi, projeler düzenlenmesi, turların yapılması, eksikliklerin giderilmesi, özel ve kamu sektörünün beraber hareket etmesi gerektiği gibi durumlar sıklıkla ifade edilmiştir.

Katılımcı görüşleri dikkate alınarak konuya ilişkin temalar belirlenmiştir. Bu temalar teşvik, erişilebilirlik, empati, farkındalık ve sosyalleşme kavramlarıdır. Katılımcılar, engelli bireylerin seyahat faaliyetleri içerisinde yer alabilmeleri için engelli turizminin geliştirilebileceğini, seyahatin onlar için de hak olarak görülebileceğini, yeterli koşulların sağlanarak teşviklerle daha fazla imkân sunulması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Kamu ve özel sektörün birlikte hareket etmesinin seyahat faaliyetlerinin önündeki kısıtları kaldıracağı da düşünceler arasındadır. Zamanın da etkisiyle engelli bireylere olan farkındalığın arttığı fakat yapılan çalışmaların yetersiz olduğu proje ve sosyal medya gibi halka rahat ulaşım sağlanan platformlarda farkındalık ve empatinin önemini vurgulanması gerektiği bulgular da yer almaktadır. Engelli bireylerin seyahat faaliyetlerine katılıp destinasyonlara kolayca ulaşım sağlayabilmesi için erişilebilirliğe dikkat edilmesi ve teknolojik imkânların kullanılması önemlidir. Farkındalık, bu bireylere bakış açısını etkilemektedir. Empati ve farkındalık engelli bireylerin yaşamsal zorluklarını en aza indirmede yardımcı iki olgudur. Engelli bireylerin turizm faaliyetlerine aktif olarak katılım sağlayabilmeleri için

Şekil 1. İçerik Analizi Sonucu Engelli Turizmine Yönelik Oluşan Temalar

sivil toplum kuruluşlarının desteğinin alınması, sosyalleşebilmeleri için erişilebilirlik sorunlarının ortadan kaldırılması gerektiği de çalışmada vurgulanmaktadır. Dört medeniyete başkentlik yapan ve turizm açısından da önemli olan İznic'in düz bir arazi üzerinde yer alması turistik destinasyonlara ulaşımı kolaylaştırmaktadır. Ancak engelli bireylerin ulaşmak istedikleri destinasyonlara daha kolay ulaşım sağlayabilmeleri için erişilebilirlik ölçümlerine dikkat edilmesi gerekmektedir. Yeni turistik destinasyonlarda erişilebilirlik göz önüne alınırken eski yapılarda eksiklikler görülmektedir. Bu yüzden çeşitli alan çalışmalarıyla eksikliklerin giderilmesi, erişilebilirlik ölçüm planlamalarına göre uygulamaların gerçekleştirilmesi ve engelli bireylerin turizm faaliyetlerinde aktif olarak yer alabilmeleri için tur planlamalarının yapılması gerekmektedir.

Katılımcılara yöneltilen sorular ilgili alanyazındaki araştırmaların odaklandığı engelli turizmi, teşvik, sosyalleşme ve erişilebilirlik temalarını içermektedir (Altınay ve ark., 2016; Cavinato & Cuckovich, 1992; Moura ve ark., 2022). Alanyazında olduğu gibi yapılan görüşmeler sonucunda sorularda belirtilen temalara ek olarak empati ve farkındalık temaları da sıklıkla katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Cavinato & Cuckovich (1992) tarafından yapılan çalışmada engelli bireyler için erişilebilirliği artırmayı amaçlayan yasal girişimlere dikkat çekilerek farkındalığın oluşması için hizmet ve uygulamaların geliştirilmesine yönelik vurgulamalar yapılmıştır. Altınay ve ark. (2016) tarafından yapılan çalışmada sosyal medya araçlarının engelli vatandaşlar için erişilebilir turizm üzerindeki rolü incelenmiştir. Sosyal medyanın farkındalığı oluşturmada ve turistik faaliyetleri teşvik etmede önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir. Moura ve ark. (2023) yaptığı çalışmada, engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılımının sadece fiziksel değil, aynı zamanda duygusal ve sosyal gelişimi de teşvik ettiği vurgulanmaktadır. Böylece turizm faaliyetlerine katılan engelli bireyler sosyal becerilerini, empati duygularını geliştirebilmekte ve yaşam kalitelerini artırabilmektedirler. Bu temalara ilişkin alanyazını destekleyen katılımcı görüşleri ise aşağıda verilmiştir:

K2; “Engellilere yönelik turizm alanında bir çalışma yapıldığını görmedim. Engelli bireylerin de toplum içine çıkarak **sosyal açıdan** hayata bağlanmaları ve etkileşim kurlmaları gerektiğini düşünüyorum. Bunun için farklı sivil toplum kuruluşlarıyla iletişim kurulabilir.”

K3; “Özel sektör de bu konuda daha atılgan olabilir. Teşvikin en önemli noktası **empati**. Özel sektörün bu konuda biraz teknolojiyle engelli vatandaşlarımız için ön ayak olmasını beklerim ama burada önemli olan kamu ve özel sektörün beraber hareket etmesi.”

K4; “Bence sosyal medya bu alanda kullanılmalı. Birilerinin bu tarz faaliyetlere ön ayak olması gerekiyor. **Farkındalık** çok fazla olmadığı için velilerimiz açıkçası turizm faaliyetleri için talepte bulunamıyorlar.”

K5; “**Erişilebilirlik** bakımından Ayasofya'da engelli rampası yok. Bu müzede (II. Murat) aynı şekilde uygun değil. Diğer müzelerimizde sıkıntı yok, modern yapılar da aynı şekilde uygun diyebiliriz.”

K7; “Öncelikle Bakanlığın bu işe el atıp müze ve ören yerlerini iyileştirmesi gerekiyor. Bunun için de engelli turizmle ilgili çalışmalar yapan seyahat acentelerine de bu konuda **teşvik** edici destekler sağlanabilir. Bu konu aynı zamanda turizm çalıştaylarında da gündeme getirilebilir diye düşünüyorum.”

Engelli bireylerin turizm faaliyetlerine eşit ve adil bir şekilde katılımını sağlayabilmek ve destekleyebilmek için farkındalık, erişilebilirlik, teşvik, sosyalleşme ve empati odaklı çalışmalar yürütülmesi önemlidir. Fiziksel aktivitelere, hizmetlere ve bilgiye ulaşım erişilebilirlikle sağlanabilmekte, bu konuda farkındalığın oluşturulması ve engelli bireylerin bakış açısıyla çözüm bulunması empatiyle desteklenebilmektedir. Bu sayede engelli bireyler sosyalleşme imkânı bulabilmekte ve teşviklerle etkileşim güçlendirilebilmektedir. Bu temaların entegre bir şekilde ele alınması turizm deneyimlerinin iyileştirilmesine yardımcı olabilmekte ve tüm paydaşların desteğiyle toplumsal duyarlılık sağlanabilmektedir.

Gözlem Tekniği ile İlgili Elde Edilen Bulgular

Doğal ortamı yerinden görmeye imkân sağlayan gözlem tekniği sayesinde İznic'in turizm destinasyonları ziyaret edilmiştir. Belirli bir araştırma sorusuyla ilgili olan, dikkatli bir şekilde sistematik ve kontrol altında yürütüldüğünde güvenilir sonuçlar elde etmek için kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden gözlem tekniği, bu çalışmada fiziksel ortamın olanaklarını ifade etmek için kullanılmıştır. İçerik hakkında bilgi akışı veya bir sonraki görüşmeye referans edebilecek olay, davranış gibi bilgileri sağlayan gözlem, yaşam ve dünya arasındaki etkileşimin bir parçası olarak ifade edilebilmektedir. Aynı zamanda gözlem yoluyla araştırmacı, insanların etkileşim kurduğu bağlamı daha iyi yakalayabilmekte ve anlayabilmektedir (Özen & Yalçın, 2018; Zayimoğlu Öztürk & Öztürk, 2018).

Bu araştırmada erişilebilirlik ölçütleri göz önüne alınarak gezi rotalarındaki kısıtlar ve imkanlar tespit edilmiştir. Fotoğraf ve videolarla gözlem desteklenmiştir. Ekte yer alan gözleme ilişkin fotoğraflar Nilüfer Hatun İmaret ve Ayasofya Cami'ne aittir. Engelli bireylerin bu rotalara ulaşım sağlayabilmelerinde yaşa-

yabilecekleri kısıtlar ekte örnek olarak sunulmuştur. Bu rotalara ilave olarak benzer durum II. Murat Hamamı ve Çini Çarşısı'nda da görülmektedir. Yeşil Cami ve Süleyman Paşa Medresesi'nde bulunan rampalarla buralarda erişilebilirlik sağlanmaktadır. Buna karşın tarihi yapıların iç kısımları incelendiğinde erişilebilirlik sorunlarının olduğu gözlemlenmiştir. Yeni yapılan yapılarda erişilebilirliğin göz önünde bulundurulduğu, eski yapılara ise çok fazla müdahale edilemediği katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

kaldığı ve yasanın yeterli düzeyde olmadığı vurgulanmıştır. Zengin & Eryılmaz (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmada yasal ve toplumsal engellerin kaldırılmadığı sürece engelli bireylerin turizm faaliyetlerine tam olarak katılım sağlayamayacaklarını ve mevzuatta iyileştirmeler, teşvikler ve tesislerde yapılan düzenlemelerle eksiklerin giderilebileceği belirtilmiştir. Elde edilen bulgular ve alanyazındaki çalışmaları (Akdu, 2018; Ateş & Baran, 2023; Zengin & Eryılmaz, 2013)

Ek: Gözleme İlişkin Fotoğraflar

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir (12.09.2023)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Seyahatler, engelli bireylerin ruhsal ve fiziksel sağlığının korunmasını sağlayarak aidiyet ve toplumla barışık olma duygusunu kazandırmaktadır. Diğer turistler gibi engelli bireylerin de fiziksel veya sosyal kısıtlılık yaşamadan eğlenme, seyahat etme ve boş zaman aktivitelerine rahatlıkla ulaşım sağlayabilmesi hak boyutunu taşımaktadır (Ceylan, 2015; Richards ve ark., 2010).

Engelli bireylerin istedikleri gibi turizm faaliyetlerine katılabilmeleri, turistik ürün hizmetinden faydalanabilmeleri için gerekli yapısal unsurların sağlanmış olması gerekmektedir. Bu hususta çalışmalar yapılırsa da istenen düzeye ulaşılamadığı ve eksikliklerin devam ettiği görülmektedir. Ateş & Baran (2023) yaptıkları çalışmada Isparta'nın kalkınmasında engelli turizm talebini etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda farkındalık oluşturacak durumlar ve karşılaşılan sorunlarla ilgili düzenlemelerin yapılabileceği belirtilmiştir. Ankaya & Aslan (2020) Türkiye'nin engelli turizm pazarından yeterince pay alamadığını vurgulayarak engelli bireylerin turizm alanındaki haklara dair yeterli bilgiye sahip olamadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Akdu (2018) tarafından yapılan çalışma sonucunda engelli turizmüne katılımı desteklemek amacıyla yapılan uygulamaların yetersiz

engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılım sağlayabilmeleri için uygulamaların yetersiz kaldığını ortaya koyması açısından desteklemektedir. Yapılan çalışmalar ve elde edilen bulgular sonucunda, söz konusu bireylerin aktif olarak hayatın içerisinde yer alabilmeleri için teşviklerin geliştirilmesi, bilinçlendirmeye yönelik seminerlerin düzenlenerek haklara dair farkındalıkların oluşturulması gerektiği söylenebilir. Tozlu ve ark. (2012) tarafından yapılan çalışmada ise Çanakkale'deki destinasyonların var olan düzenlemelerinin durum tespiti irdelenmektedir. Elde edilen bulgular sonucunda Çanakkale ilinin engelli turizmi için yeterli altyapı ve üstyapı düzenlemelerine sahip olmadığı tespit edilmiştir. Bulgan & Ayçiçeği (2021) tarafından yapılan çalışmada engelli bireylerin restoranlara erişim engelleri incelenmiştir. Bulgulara göre, engelli bireylerin restoranlara gidememesinin önünde çeşitli erişim sorunları olduğu saptanmıştır. Bu sorunlar arasında yapısal yetersizlikler, olumsuz tutum, Braille menüsünün olmaması gibi durumlar yer almaktadır. Accordino ve ark. (2022) engelli bireylerin turizm endüstrisinde karşılaştığı engelleri ve bu engellerin nasıl aşılabileceğini incelemektedir. Karşılaşılan engeller; fiziksel, bilgilendirme ve tutumsal olarak sıralanabilmekte, bu sorunlara yönelik eğitim ve farkındalığın geliştirilmesi, politika ve düzenlemelerin yapılması gibi öneriler sunulmaktadır.

Bu araştırmanın sonucu İznic'teki engelli turizmi potansiyelinin geliştirilebileceğini öne sürmektedir. Öncelikli olarak bu konuya ilişkin farkındalıkların artırılarak, sağlanacak teşviklerle beraber engelli bireylerin turizm faaliyetleri içerisinde rahatça yer alabilmeleri için iyileştirmelerin ve ilgili çalışmaların yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Engelli bireylerin turistik faaliyetlere katılımlarını kısıtlayan durumların ortadan kaldırılması ve erişilebilirliğin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Ulaşılabilirlik ve erişilebilirlik sorununun çözülmesi ve engelli bireylere yönelik turların yapılması toplum içerisinde yer alabilmelerini kolaylaştırmaya yöneliktir. Konumu, tarihi, kültürü ve doğasıyla dikkat çeken İznic'in yeni yapılarda erişilebilirliği göz önünde bulundurduğu fakat eski yapılarda engelli bireylerin zorluk yaşayacağı alanların bulunduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan İznic'in engelli turizmi potansiyelinin teşvik ve farkındalıkla daha da geliştirilebileceği ve zamanla engelli bireylere yönelik turların gerçekleştirilmesi öneri bağlamında sunulmaktadır.

Araştırma dâhilinde İznic'in turistik destinasyonlarında gözlem gerçekleştirilmiştir. Süleyman Paşa medresesi, Ayasofya Cami, Nilüfer Hatun İmareti, Yeşil Cami ve II. Murat Hamamı Müzesi ve Çini çarşısı gezilerek engelli bireyler için uygun olup olmadığı gözlemlenmiştir. Aile, çalışma ve sosyal hizmetler bakanlığına ait olan erişilebilirlik kılavuzunda mimari çözümler ile ilgili detaylı açıklamalar yer almaktadır. Erişilebilirlik mevzuatı ve standartları baz alınarak hazırlanan bu kılavuzda erişilebilirlik ölçütlerine dair örnek çözümler, plan, perspektif ve görünüş çizimlerle anlatılmıştır (Koç, 2020). Dolayısıyla İznic'teki destinasyonların ölçütleri erişilebilirlik kılavuzu temel alınarak belirlenmiştir. Bina giriş rampası, sesli betimleme, yönlendirme panosu, işaretlemeler ve merdivenlere dikkat edilmiştir. Destinasyonların bazılarında giriş rampası bulunsa bile içerideki merdivenlerin engelli bireyler için uygun olmadığı tespit edilmiştir. Yeni yapılan modern yapılarda erişilebilirliğin daha iyi olduğu, eski yapılara çok fazla müdahale edilemediği vurgulanan mülakat sonucu da gözlemi desteklemektedir. Gözlemin bu alanlarla sınırlı tutulmasının sebebini ifade edilen turistik destinasyonların İznic gezi rotaları içerisinde yer alması açıklar niteliktedir.

Erişilebilirlik standardının geliştirilebilmesi için İznic'teki tarihi ve turistik yapıların engelli bireylerin ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda bina giriş rampalarının, sesli betimleme sistemlerinin, yönlendirme panolarının ve diğer erişilebilirlik çözümlerinin modernize edilmesi önemlidir. Engelli turizmde farkındalık oluşturmak için hem yerel halk hem turizm profesyonelleri için bilinçlendirme ve eğitim programları düzenlenmelidir. Bu programlarla, engelli bireylerin turizm endüstrisindeki

hakları ve ihtiyaçları konusunda daha geniş bir anlayış kazandırmak hedeflenmelidir. Engelli bireylerin turizme katılımlarını artırmak amacıyla devlet ve özel sektör tarafından çeşitli teşvik sağlanmalıdır. Özellikle engelli bireylerin turizme katılımını etkileyen toplumsal engellerin ortadan kaldırılarak ve erişim sorunlarının detaylı olarak ele alınarak yeni yasa ve politikalar geliştirilmelidir. İznic'teki engelli turizmi potansiyelinin artırılması için yapılacak olan saha çalışmalarının genişletilmesi ve bölgedeki tüm turistik destinasyonların düzenlenerek erişim sorunlarının ele alınması önemlidir. Engelli bireylerin turizme daha aktif katılım göstermesiyle hem sosyal yaşamın zenginleşeceği hem de toplumsal bütünleşmenin güçleneceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın kısıtları saha çalışmalarının yer aldığı diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Özellikle hedef kitleye ulaşım çalışmayı zorlu kılan başlıca kısıtlardan biri olarak değerlendirilebilmektedir. Bilgilerin paylaşılması konusunda çekinceleri olan katılımcıların güven sorunu ve İznic dahilinde katılımcıya ulaşım sağlanması araştırmanın kısıtlarını oluşturmaktadır. Turizm profesyonelleri de dahil olmak üzere çeşitli paydaşlardan alınan görüşlerin amacına uygun olarak planlanıp objektif bir yaklaşımla değerlendirilmesi önemlidir. Bu amaç doğrultusunda görüşmeyi kabul eden katılımcılarla araştırma sınırlandırılmıştır. İznic'te yeni turistik destinasyonların erişilebilirliğinin daha iyi olduğu vurgulansa da eski yapıların erişilebilirlik standartlarının uyumlu hale getirilebilmesi için daha fazla çaba harcanması gerektiği, engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılımlarını destekleyebilmek için kampanyaların ve teşviklerin düzenlenebileceği öneri bağlamında sunulmaktadır. Ayrıca bu çalışma doğrultusunda farkındalıkların oluşarak İznic'in engelli turizm potansiyelinin artırılıp ve engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılımı konusunda geliştirilebileceği düşünülmektedir. Alanyazında engelli turizmde dair çalışmaların yer aldığı ancak İznic dahilinde bir araştırmanın yapılmamış olması bu alandaki boşluğu gidermeye yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Accordino, P., Coppolino, R., & La Rocca, E. T. (2022). Tourism for Disabled Travelers: Breaking Down Barriers Through Network Interactions. In *Tourism and Disability: An Economic and Managerial Perceptice* (pp. 155-172). Cham: Springer International Publishing.
- Akdu, U., & Akdu, S. (2018). Engelli Turizmi: Yasal Düzenlemeler ve Uygulamalar. *Gümüşhane University Electronic Journal of the Institute of Social Science/Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 9(23).
- Akıncı, Z., & Sönmez, N. (2015). Engelli bireylerin erişilebilir turizm beklentilerinin değerlendirilmesine yönelik nitel bir araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 26(1), 97-113.
- Altınay, Z., Saner, T., N. M., & Altınay, F. (2016). The Role of Social Media Tools. Accesible Tourism for Disabled Citizens. *Educational Technology & Society*, 19 (1), 89-99.
- Ankaya, F. Ü., & Aslan, B. G. (2020). Engelli turizm potansiyelinin değerlendirilmesi; Dünya ve Türkiye örnekleri. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 3(2), 52-57
- Arıcı, S. (2010). Bedensel engellilerin turizm sektöründen beklentilerinin tespitine yönelik bir çalışma. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- Ateş, A., & Güçlütürk Baran, G. (2023). Isparta'nın Kalkınmasında Engelli Turizm Talebini Etkileyen Faktörler. *Journal of Travel and Tourism Research*, 23(23), 103-125.
- Avrupa Komisyonu,. (n.d.). (rep.). *Economic Impact And Travel Patterns Of Accessible Tourism In Europe Final Report* (1st ed., Vol. 1, Ser. 1, pp. 21-469). Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/264522053_Economic_Impact_and_Travel_Patterns_of_Accessible_Tourism_in_Europe_Full_Report (Erişim Tarihi: 25.10.2023)
- Bakara, L. J. A., Mohamada, A., Syahrina Abdullaha, N. I., Sulaimana, S., & Hanafiaha, N. M. A. (2016). Entrepreneurial Attitude of Disabled People Towards Edu-Tourism Industry. Qualitative Research Conference (QRC)
- Baş, M., & Kılıç, B. (2014). Duygusal Emek Boyutları, Süreci ve Sonuçlarının Engelli Turizm Pazarında Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (2), 67-83.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi. Teknikler ve Örnek Çalışmaları.* (ss. 1-25). Ankara: Siyasal Kitabevi
- Bulgan, G. (2015). Dünyada ve Türkiye'de Engelli Turizmi ile İlgili Yapılan Çalışmalar. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (50), 102-125.
- Bulgan, G., & Ergenççeği, A. (2020). Engelli Bireylerin Restoranlarda Yaşadıkları Erişim Sorunları: Isparta İli Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(29). 46-64.
- Cavinato, J. L. (1992). Transportation and tourism for the disabled: An assessment. *Transportation Journal*, 46-53.
- Ceylan, A. (2015). Engelli turistlerin unutulmaz turizm deneyimlerinde etkili olan unsurların belirlenmesine yönelik nitel bir araştırma. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Church, R. L., & Marston, J. R. (2003). Measuring accessibility for people with a disability. *Geographical Analysis*, 35(1), 83-96.
- Çağlar, S. (2012). Engellilerin erişebilirlik hakkı ve Türkiye'de erişebilirlikleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61(2), 541-598.
- Çizel, B., & Çizel, R. (2014). Engellilerin turizm kısıtları ve turist olma niyeti ilişkisinde aracı değişkenler: Motivasyon gücü ve öğrenilmiş çaresizlik. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 176-189.
- Darcy, S., & Dickson, T. J. (2009). A whole-of-life approach to tourism: The case for accessible tourism experiences. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 16(1), 32-44.
- Ercan, F. (2019). Görme engelli bireylerin erişilebilir turizm deneyimlerini kolaylaştırıcı teknolojilerin incelenmesi. In *4th International Symposium on Innovative Approaches in Social, Human and Administrative Sciences, November* (pp. 22-24).
- Erdoğan, E., & Göker, P. (2019). Mekân, zaman ve tarih: Bursa, İznik örneği. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 6(33), 666-681.
- Erten, Ş., & Aktel, M. (2016). Ulusal Program ve Düzenli İlerleme Raporları Çerçevesinde Türkiye'nin Engelli Politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1275-1297.
- Erten, Ş., & Aktel, M. (2020). Eengellilerin Erişilebilirlik Hakkı: Engelsiz Kent Yaklaşımı Çerçevesinde Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(28), 898-912.
- Eryılmaz, B. (2010). *Turizmde engelli pazarının değerlendirilmesi ve Bodrum örneği* . Basılmamış Doktora Tezi. Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Evcı, A., & Şahin, C. K. (2013). Bedensel engelli bireylerin erişilebilir turizmi değerlendirmesi üzerine bir araştırma. *Neşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(2), 681-689.
- Genç, Y. (2016). Engellilerin sosyal sorunları ve beklentileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (35/2).
- Gillovic, B., & McIntosh, A. (2020). Accessibility and inclusive tourism development: Current state and future agenda. *Sustainability*, 12 (22), 9722.
- Göktaş, P., & Bulgan, G. (2016). Turizm Sektöründe Engelliler ile İletişimin Geliştirilmesine Yönelik Bir Çalışma. *Erciyes İletişim Dergisi*, 4(3).
- Kaçmaz, Y., & Kamaz, Y. (2015). Engelli Bireylerin Turizm Deneyimlerine Yönelik Bir Araştırma: Alanya Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 235-257
- Kapuci, U., & Cengiz, C. (2023). Arkeolojik Peyzaj-Turizm Etkileşimi Açısından Kentsel Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği: İznik Kenti Örneği. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 6(1), 186-204.
- Kastenholz, E., Eusébio, C., & Figueiredo, E. (2015). Contributions of tourism to social inclusion of persons with disability. *Disability & Society*, 30(8), 1259-1281.
- Koç, O. (2020). "Erişilebilirlik Kılavuzu", T.C. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Loi, K. I., & Kong, W. H. (2017). Tourism for all: Challenges and issues faced by people with vision impairment. *Tourism Planning & Development*, 14(2), 181-197.
- McKercher, B., Packer, T., Yau, M. K., & Lam, P. (2003). Travel agents as facilitators or inhibitors of travel: perceptions of people with disabilities. *Tourism Management*, 24(4), 465-474.
- Moura, A., Eusébio, C., & Devile, E. (2023). The 'why' and 'what for' of participation in tourism activities: travel motivations of people with disabilities. *Current Issues in Tourism*, 26(6), 941-957.
- Oduncuoğlu, F., & Efendi, M. (2020). Engelli Turizmde Turist Rehberliği Uygulamaları Üzerine Niteliksel Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 15(60), 708-727.
- Ozturk, Y., Yayli, A., & Yesiltas, M. (2008). Is the Turkish tourism industry ready for a disabled customer's market? The views of hotel and travel agency managers. *Tourism management*, 29(2), 382-389.
- Özata, M., & Karip, S. (2017). Engelli bireylerin sağlık hizmetleri kullanımında yaşadıkları sorunlar: Konya örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 20(4), 397-407.
- Özen, H., & Yalçın, M. (2018). Dikkatli Bir Gözlemci Olmak. Turan, S. (Ed.) Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber. (ss. 111-130). Ankara: Nobel Yayıncılık
- Özeren, M. (2019). *Turizm paydaşlarının bakış açılarıyla engelli turizmi: Konya örneği* (Master's thesis, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Richards, V., Pritchard, A., & Morgan, N. (2010). (Re) Envisioning tourism and visual impairment. *Annals of Tourism Research*, 37(4), 1097-1116.
- Şen, İ., & Altuntaş, D. (2016). Macrofungi of Iznik province. *Communications Faculty of Sciences University of Ankara Series C Biology*, 25(1), 7-24.
- Tozlu, E., Mercan, Ş.O., & Atay, L. (2012). Çanakkale'nin engelli turizmüne ilişkin durumunun belirlenmesine ve planlanmasına yönelik bir çalışma. *Aksaray Üniversitesi. İİBF Dergisi*, 4(1).
- Türkseven, E., Yılmaz, A., & Özlem, A. K. (2022). Sapanca İlçesinin Engelli Turizmi Açısından Erişilebilirliği: Yerel Halkın Bakış Açısına Dair Bir Araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 465-480.
- Usta, K. M. (2005). İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından İznik'in Değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Uysal, K. (2018). *Kültürel mirasın turizm amaçlı kullanılmasında yerel halkın algı ve tutumlarının belirlenmesi: İznik örneği* (Master's thesis, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi* (10), 188-201. <https://doi.org/10.21733/ibad.871703>.
- Yağar, F. (2023). Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünün belirlenmesi: veri doygunluğu. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7(2), 138-152.
- Yapıcı, O. Ö. (2022). Erişilebilir Turizmde Evrensel Tasarım İlkelerinin Samsun Kent Müzesi Örneğinde Değerlendirilmesi. *Journal Of Recreation And Tourism Research*, 9(2), 30-51.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (ss. 127-145). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yılmaz, A., Kalpaklıoğlu, N. Ü., & Yılmaz, S. (2020). Engelli bireylerin turizm katılımına yönelik konaklama işletmelerinden beklentileri ve mevcut durum tespitine ilişkin bir araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 2821-2839.

Załoska, U., Kwiatkowska-Ciotucha, D., & Grzeškowiak, A. (2022). Travelling from perspective of persons with disability: results of an international survey. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(17), 10575.

Zayımoğlu Öztürk, F., & Öztürk, T. (2018). *Alan Çalışması Stratejileri ve Gözlem Yöntemi*. Bütün, M., & Demir, S. B. (Ed.) Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri. (ss. 259-339). Ankara: Pegem Akademi.

Zengin, B., & Eryılmaz, B. (2013). Bodrum Destinasyonunda Engelli Turizm Pazarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (11).

Destek Bilgisi: Bu çalışma 1919B012215580 numaralı TÜBİTAK projesi olarak desteklenmiştir. Proje kapsamında sağlanan desteklerle araştırmanın verileri toplanmıştır.

Çıkar Çatışması: Makalede herhangi bir çıkar çatışması ya da kazancı yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Turizm Akademik Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarların aittir.

Bilgilendirilmiş Onam Formu: Tüm taraflar kendi rızaları ile çalışmaya dahil olmuşlardır.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma için Sakarya Üniversitesi Bilimler Üniversitesi 07/09/2023 tarih E-26428519-050.99-96224 sayılı "Etik Kurul Onayı" alınmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı:

1. Yazar katkı oranı: %50
2. Yazar katkı oranı: %50

EXTENSIVE SUMMARY

Evaluation of Iznik's Potential for Accessible Tourism

Sena, UZ*, Didar SARI ÇALLI

Introduction

Tourism serves as a crucial tool for enabling individuals with disabilities, who face various challenges in their social lives, to participate in society. In this context, accessible tourism facilitates the realization of the social benefits of tourism. The development of applications that will contribute to the independent mobility of people with disabilities by taking into account accessibility and with the help of technology is required for their participation in travel activities. In this regard, it is emphasized that negative situations can also be eliminated through applications such as mobile applications, positioning systems and augmented reality (Ercan, 2019).

Accessibility and usability are the most fundamental requirements for individuals with disabilities to actively participate in all aspects of life, both as workers and tourists. Their ability to move around comfortably in a space and access all kinds of resources has a facilitating effect on their lives. In this respect, the best implementation of accessibility in the tourism industry contributes to the lives of individuals with disabilities.

Assessing the ability of tourist destinations to meet the demands of disabled individuals; evaluating the accessibility of various destinations such as museums and mosques; and involving destination management organizations in the process are necessary steps in addressing shortcomings and raising awareness. It is important to address the improvements for disabled individuals' travels on a destination-specific basis. Qualitative improvements to be made at destinations will contribute to the easy participation, socialization and communication of disabled tourists in tourism activities. This study aims to evaluate the disabled tourism potential of Iznik, one of the important destinations for cultural tourism. The investigation encompasses an examination of architectural barriers, transportation, and sound systems in Iznik's destinations. This topic is of a nature that will contribute to the literature on accessible tourism, which is relatively limited in the field, and to the literature on Iznik.

Methodology

To obtain findings, qualitative research methods, including interviews and observation techniques, were employed. The results obtained through observation and interview techniques were analyzed using content analysis. Observation, a method used to describe in detail the behavior that occurs in any environment or institution, provides the opportunity to obtain a comprehensive and time-resolved picture of the behavior that occurs in any environment. Observation allows for the immediate recording of interactions due to its ability to more closely represent the reality of behaviors occurring in a natural setting, its reliance on nonverbal behavior, the reliability of directly observed data, and the possibility of long-term analysis (Yıldırım & Şimşek, 2021). Therefore, the observation technique was utilized to evaluate the accessibility of Iznik's tourist destinations.

Conclusion and Recommendation

The provision of necessary structural elements is crucial to enable individuals with disabilities to participate in tourism activities as they desire and to benefit from tourism products and services. The findings of this study reveal that Iznik's disabled tourism potential can be enhanced by prioritizing awareness-raising initiatives, implementing improvements, and conducting studies to ensure that individuals with disabilities can comfortably participate in tourism activities with the aid of incentives. Eliminating factors that hinder the participation of individuals with disabilities in tourism activities and prioritizing accessibility are essential. Addressing transportation and accessibility issues and organizing tours specifically for individuals with disabilities will facilitate their integration into society. While Iznik, with its captivating location, history, culture, and natural beauty, has taken accessibility into account in new constructions, it was found that individuals with disabilities would face challenges in older structures. In this regard, it is proposed that Iznik's disabled tourism potential can be further developed through incentives and awareness-raising, and that tours specifically designed for individuals with disabilities can be implemented over time.

* Corresponding author at: Sakarya University of Applied Sciences, Tourism Faculty,
E-Mail Address: senauz@subu.edu.tr